

2. Ареш'єв В.Г. Фізична культура в школі : навчальний посібник / В.Г.Ареш'єв, Г.А.Єдинак. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2001. – С.129.
3. Неділько В.П. Генетичні, соціально-гігієнічні особливості та стан здоров'я дітей / В.П.Неділько, І.Р.Бариліак, Г.В.Скибан // Перинатологія та педіатрія. – 2001. – №3. – С.3–7.
4. Романюк В. Третій урок футболу та його вплив на розвиток системи дихання хлопчиків 11 років / В.Романюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С.С.Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХП) – ХДАФК, 2004. – №15. – С.113–117.
5. Романюк В. Вплив занять футболом в умовах додаткового уроку на фізичну підготовленість школярів / В.Романюк // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наукових праць. –Луцьк, 2005. – С.352–356.
6. Романюк В. Комплексна оцінка впливу занять футболом в умовах різних рухових режимів на морфофункціональний розвиток школярів 11–17 років : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту. – Харків : Харківська державна академія фізичної культури, 2007. – 19 с.
7. Сергієнко Л.П. Спортивна генетика / Л.П.Сергієнко. – К. : Олімпійська література, 2005. – 484 с.
8. Чижик В.В. Особливості розвитку сенсомоторних функцій та рухових якостей у хлопчиків-футболістів 11–17 років / В.В.Чижик, Я.Г.Ярошук // Сучасні технології зміцнення та відновлення здоров'я : зб. тез наук.-практ. конференції. – Луцьк : Луцький інститут розвитку людини університету “Україна”, 2005. – С.49–51.
9. Чижик В. Функціональна підготовленість футболістів 11–17 років / В.Чижик // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць у галузі фізичної культури та спорту. – Вип.10 : у 4-х т. – Львів : НІВФ “Українські технології”, 2006. – Т.2. – С.385–390.
10. Ярій Р.О. Характеристика оздоровчої спрямованості додаткового уроку з футболу на організм 6-річних першокласників / Р.О.Ярій, С.Л.Попель // Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура. – Івано-Франківськ, 2005. – Вип.1. – С.76–80.

УДК 378.14:796.011.3

ББК 74.8

Інна Ткачівська

УПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ДО ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ШКОЛІ

У статті обґрунтовано ефективність використання активних методів навчання в процесі вивчення студентами факультету фізичного виховання і спорту дисциплін туристсько-краєзнавчого напрямку.

Ключові слова: активні методи навчання, фахівець фізичного виховання і спорту, туристсько-краєзнавча діяльність.

In the article efficiency of the use of active methods of studies is in the process of study of faculty of physical education and sport of disciplines of tourist-regional direction students.

Key words: active methods of studies, specialist of physical education and sport, tourist-regional activity.

Постановка проблеми та результати останніх досліджень. Зміни в системі вищої освіти є органічною ланкою перебудови, здійснюваної в усій нашій країні. Зокрема, це стосується галузі фізичного виховання і спорту. У сучасних умовах професійну мобільність кадрів можна забезпечити тільки шляхом переходу від екстенсивно-інформаційних принципів підготовки на інтенсивно-фундаментальні. Упровадження інтенсивних технологій навчання дозволяє розвинути творчі здібності й схильності студентів, формувати в них високу культуру мислення, вміння самостійно орієнтуватися в суспільно-політичній і науковій інформації.

Підвищення професійної підготовки майбутніх фахівців до їхньої педагогічної діяльності вимагає вдосконалення методів та організаційних форм навчальної роботи у вищій школі, що дозволить активізувати процес навчання й забезпечити самостійну, творчу та практичну діяльність майбутніх педагогів.

Розкриття питань використання активних методів навчання в навчальному процесі студентів ВНЗ знаходимо в дослідженнях Г.В.Балахничової та Л.В.Заремби [1], Г.П.Бондар [2], Н.С.Воробйова [3], Л.Н.Калашникової та Л.І.Немировської [4], Б.Тевліна [6].

Мета роботи – обґрунтувати ефективність упроваджених активних методик навчання в процес підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до здійснення туристсько-краєзнавчої роботи з учнями.

Обновлення змісту туристсько-краєзнавчих навчальних дисциплін на факультеті фізичного виховання і спорту передбачає розширення й поглиблення уявлень студентів про рідний край і найближче оточуюче середовище. Практика навчання показує, що засвоєння туристсько-краєзнавчих дисциплін у контексті майбутньої професійної діяльності за трьома базовими типами навчальної діяльності – академічним (з провідною роллю лекцій і семінарів), квазіпрофесійним (із широким використанням навчальних ігор) і навчально-професійним (виробнича практика, НДРС, курсові й дипломні роботи на матеріалах практики) є важливим етапом і стимулом активізації навчання студентів.

Навчальний процес на факультеті фізичного виховання і спорту – цільна, структурно-логічна система. Усі стадії навчання, дисципліни, які читаються, форми, методи навчання й виховання взаємозв'язані один з одним. Тому активізація навчального процесу на факультеті фізичного виховання і спорту за допомогою методів активного навчання не відмінняє традиційні методи, а передбачає їх розумне поєднання. Слід підкреслити, що активні методи навчання сприяють адаптації майбутнього вчителя в групі, формують уміння встановлювати особисті контакти й обмінюватися інформацією, запобігати зіткненням і знаходити джерела критичних ситуацій, передбачати наслідки дій своїх та учнів, висловлювати й відстоювати власні погляди, вести полеміку. Разом із тим вони виховують почуття відповідальності, здатність подавати й формулювати ідеї, пропозиції, проекти, приймати нестандартні рішення [4].

Так, Б.Тевлін [6] наголошує, що специфічною особливістю ділових ігор, як форми організації методичної роботи, є створення умов наближення до реальної педагогічної практики вчителя. Ділові ігри дають учасникам можливість пригадати аналогічні ситуації, які мали місце в практичній діяльності, по-новому підійти до їх осмислення й вирішення. Вони моделюють процес педагогічної активності вчителя й дозволяють оцінити професійний рівень кожного учасника.

Процес організації та проведення ділових ігор відбувається за конкретною схемою й поділяється на чотири етапи:

1. Вступна теоретична частина – учасники гри знайомляться з вимогами до організації й умовами проведення гри.

2. Конструювання гри – передбачає визначення назви та змісту педагогічної проблеми, яка розв'язуватиметься, обсягу теоретичної інформації та практичних умінь, які належить засвоїти. Для цього чітко формулюється загальна дидактична мета гри й окрема мета для її учасників, складається сценарій, подається конкретна педагогічна ситуація, яка імітує особисту діяльність, розробляються загальні правила й інструкції для гравців і керівника гри.

3. Організаційна підготовка й проведення конкретної гри, в ході якої реалізується певна дидактична мета. На цьому етапі керівник пояснює учасникам її зміст, ознайомлює із загальною програмою та правилами, оголошує конкретні завдання. Призначають експертів для спостереження за ходом гри, аналізу її проведення. Визначають місце, час, умови й тривалість гри.

4. Підбиття підсумків, докладний аналіз та оцінка її ролі в системі підвищення методичної й фахової підготовки вчителів.

Формувальний експеримент проводився на базі факультету фізичного виховання і спорту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника протягом 2004–2008 навчальних років. Для постановки експерименту було взято контрольну (28 осіб) та експериментальну (28 осіб) групи із числа студентів першого курсу, які мали однаковий рівень як теоретичної, так і практичної підготовки.

Організація дослідження передбачала загальноприйняту закономірність: у контрольній групі використовували традиційну методiku навчання, а в експериментальній групі навчання здійснювалося за розробленою технологією. При цьому враховувалося, що технологія професійного навчання – це сукупність форм, методів і засобів навчання та контролю, які використовуються в навчально-виховному процесі, спрямованих на формування професійних знань, розвиток умінь і навиків учнів. До уваги бралось також, що технологія професійного навчання включає педагогічне проектування процесу професійного навчання, яке спрямоване на розробку комплексу навчально-методичної документації, в змісті якої є принципові рішення, що визначають основні напрями навчально-виховного процесу з предмета й дозволяють прогнозувати кінцевий результат навчання учнів.

При розробці експериментальної технології навчання дисциплін туристсько-краєзнавчого напрямку за кредитно-модульною системою Болонського процесу ми опиралися на положення Г.П.Бондар [2], що технологія педагогічного проектування з предмета включає такі етапи її розробки з комплексним вирішенням питань навчально-методичного забезпечення й позаурочної виховної роботи професійної спрямованості, як:

- 1) навчально-виховні завдання вивчення предмета;
- 2) розробка робочої навчальної програми з предмета;
- 3) установлення міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків і здійснення міжпредметної координації дисциплін профциклу;
- 4) розробка комплексної системи контролю знань, умінь і навиків;
- 5) проектування процесу вивчення тем робочої навчальної програми.

Оцінка якості отриманих знань із дисциплін туристсько-краєзнавчого циклу й тестування для контрольної та експериментальної груп здійснювалася за єдиними встановленими критеріями та шкалою оцінювання. Час на вивчення означених дисциплін як для студентів контрольної, так і для студентів експериментальної групи визначався навчальним планом і був однаковим.

З метою виявлення стану готовності майбутніх учителів фізичної культури до здійснення туристсько-краєзнавчої діяльності експериментальної й контрольної груп на початку експерименту було здійснено тестування за авторською методикою щодо виявлення рівня готовності фахівців фізичного виховання й спорту до туристсько-краєзнавчої роботи. Аналіз статистичних даних переконливо доводить про домінування низького рівня готовності тестованих до здійснення туристсько-краєзнавчої діяльності зі школярами.

Так, із загальної кількості тестованих експериментальної групи 35,7 % проявили середній рівень підготовки до здійснення туристсько-краєзнавчої роботи в школі,

42,9 % досягли нижчого від середнього й 21,4 % – низького рівня. Високого й вищого від середнього рівнів не виявлено. Результати їхніх колег, які склали чисельність контрольної групи, коливаються від 35,5 %, що відповідає середньому рівню, 42,6 % – нижчого від середнього й 21,9 % – низькому рівню підготовки. Показників високого й вищого від середнього рівнів знову ж таки не виявлено.

Наступним кроком дослідної роботи було введення для експериментальних груп методики навчання за оновленими робочими програмами.

Викладання туристсько-краєзнавчих дисциплін було побудоване так, що в ньому оптимально поєднувалися як нові, так і традиційні методи навчання інформаційного й проблемного типу. Особлива увага при цьому зверталася на використання методів інтерактивного навчання при проведенні семінарських і практичних занять – рольових і ділових ігор, круглих столів, брейн-рингів. Кардинальним чином перероблено завдання для практичних і семінарських занять, а також методичні вказівки щодо їх виконання.

Організація навчального процесу викладання дисциплін туристсько-краєзнавчого циклу на факультеті фізичного виховання і спорту здійснювалася за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу. Програма кожної дисципліни туристсько-краєзнавчого напряму структурована на модулі, до складу яких входять блоки змістових модулів. Модуль визначається замкненим набором навиків, умінь і пов'язаних із ними знань, що є складовими кваліфікації, необхідної для даної професії.

Модульне структурування кожної дисципліни уможлилювало виділення групи фундаментальних питань, логічне й компактне їх поєднання з метою уникнення дублювання в єдину адаптовану й відкриту систему знань, норм і цінностей. Єдина мета дисциплін полягає у формуванні в студентів системи особистісних переконань, педагогічних знань і вмінь, необхідних для здійснення туристсько-краєзнавчої роботи з учнями.

Побудова навчальних програм підпорядковувалася таким принципам:

➤ усі поняття, які наповнюють даний навчальний предмет або його основні розділи, повинні засвоюватися студентами шляхом розгляду предметно-матеріальних умов їх походження, завдяки яким вони стають необхідними (тобто поняття не подаються як “готові знання”, а повинні формуватися шляхом пізнання внутрішнього механізму об'єкта, що вивчається);

➤ засвоєнню знань загального й абстрактного характеру випереджує знайомство з більш конкретними, тобто емпіричними знаннями, які повинні бути виведені з перших як із своєї єдиної основи. Єдиною основою тут виступає знання про механізм об'єкта, що вивчається; на цьому базисі розгортається теоретичне (діалектичне) мислення, яке й породжує наслідки – закони функціонування об'єкта, взаємодію його з довкіллям, те, що є предметом емпіричної стадії розвитку науки;

➤ при вивченні предметно-матеріальних джерел тих чи інших понять студенти передусім повинні виявити генетично висхідний, усезагальний зв'язок, який визначає зміст і структуру всього об'єкта даних понять;

➤ усезагальний зв'язок потрібно відтворити в особливих предметних, графічних чи знакових моделях, які дозволять вивчати його властивості “в чистому вигляді” [5].

Розпочинаючи вивчення нової навчальної дисципліни, обов'язком викладача було ознайомлення студентів із методами самостійної роботи, враховуючи при цьому специфіку даного курсу. У процесі самостійної роботи студенти осмислювали матеріал, отриманий у різних видах навчальної роботи, виробляли власну позицію

стосовно навчання, майбутньої роботи, формували вміння й навички самостійного використання бібліотечної літератури, розширювали та поглиблювали свої знання [3].

На домінуючу роль професійної спрямованості практичних занять щодо підвищення професійної підготовки майбутнього вчителя вказує Г.В.Балахничова [1], положення якої ми використовували при підготовці до них. У кінцевому підсумку підтверджувалося, що:

- на практичних заняттях із дисциплін туристсько-краєзнавчого циклу кожен студент факультету фізичного виховання і спорту набував методичних умінь і навичок майбутньої роботи як учителя фізичного виховання;
- на практичних заняттях вирішувалися питання самовиховання й самовдосконалення;
- під час застосування на практичних заняттях словесних, наочних і практичних методів навчання набувалися вміння стимулювати активність, самостійність студентів у роботі, які в майбутньому застосовуватимуться ними в практичній професійній діяльності;
- практичні заняття сприяли систематичному отриманню оперативної інформації про способи співпраці зі школярами для зміцнення їхнього здоров'я;
- на практичних заняттях здійснювалося фізичне вдосконалення та формувалися професійні якості вчителя фізичної культури.

Ключовим і завершальним етапом підготовки студентів факультету фізичного виховання і спорту до проведення туристсько-краєзнавчої роботи в школі є педагогічна практика, під час якої синтезуються знання, вміння й навички, отримані в ході лекційних, семінарських і практичних занять, на яких відпрацьовуються різноманітні підходи до застосування теоретичних положень.

Значення коефіцієнта успішності після впровадження в навчальний процес факультету фізичного виховання і спорту експериментальних програм суттєво змінилося.

Для наочності продемонструємо результати другого зрізу в контрольній та експериментальній групах (рис. 1).

Рис. 1. Стан підготовки майбутніх учителів фізичної культури до проведення туристсько-краєзнавчої роботи з учнями: 1 – високий, 2 – вищий від середнього, 3 – середній, 4 – нижчий від середнього, 5 – низький (II зріз).

Висновок

Як показали результати дослідницької роботи, внаслідок урвадження в навчально-виховний процес ВНЗ розробленої технології підготовки майбутніх учителів фізичної культури до туристсько-краєзнавчої роботи з учнями (експериментальні програми туристсько-краєзнавчих дисциплін, розроблені за кредитно-модульною системою та практична діяльність) значно зріс рівень професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до здійснення туристсько-краєзнавчої роботи в школі.

1. Балахничова Г.В. Формування професійної майстерності майбутнього фахівця фізичної культури : навч.-метод. матеріали для студ. випускн. курсів ін-тів фіз. культури / Г.В.Балахничова, Л.В.Заремба. – Луцьк : РВВ “Вежа”, 2004. – 82 с.
2. Бондар Г.П. Науково-методичні проблеми професійної освіти / Г.П.Бондар // Професійна освіта: теорія і практика. – 2001. – №2(14). – С.4–9.
3. Воробьев Н.С. Проблема повышения качества подготовки специалистов физической культуры и спорта / Н.С.Воробьев // Физическое воспитание и спорт в высших учебных заведениях: интеграция в европейское образовательное пространство : междунар. электрон. научн. конф. – Харьков, 2005. – С.51–54.
4. Калашникова Л.Н. Деякі шляхи педагогічної майстерності майбутніх вчителів / Л.Н.Калашникова, Л.І.Немировська // Формування педагогічної майстерності в системі професійної підготовки майбутнього вчителя : тези доповідей міжвузівської наук.-практ. конф. (29–31 травня 1991р.). – К., 1991. – Ч.1. – С.19–20.
5. Селуянов В.Н. Теоретическая подготовка специалистов по физическому воспитанию / В.Н.Селуянов // Теория и практика физической культуры. – 1994. – №12. – С.9–12.
6. Тевлін Б. Резерви підвищення професійної майстерності вчителів / Б.Тевлін // Освітній дайджест. – 2004. – №3. – С.148–151.

УДК 613

ББК 51

Роман Бойчук,

Михайло Короп

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ РУХОВИМ ДІЯМ ЮНИХ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

У статті розглянуто шляхи оптимізації тренувального процесу юних волейболістів на основі реалізації принципу диференційованого підходу в програмуванні навчально-тренувальних занять. Надана увага критеріям диференціації юних волейболістів – педагогічному, психологічному, морфологічному, фізіологічному, методам і засобам тренувального впливу з урахуванням індивідуальних особливостей. Подано інформацію про особливості тренування дівчаток-підлітків. Розглядаються особливості прояву спортивних здібностей волейболістів залежно від типу нервової системи.

Ключові слова: диференційований підхід, юні волейболісти, тип нервової системи, спортивне тренування.

The ways of optimization of training process of young volley-ballers are considered on the basis of realization of principle of the differentiated approach in programming of educational-trainings employments. Attention is given to the criteria of differentiation of young volley-ballers – pedagogical, psychological, morphological, physiology, to the methods and facilities of training influence taking into account individual features. Information is given about the features of training of girls-teenagers. The features of display of sporting capabilities of volley-ballers are examined depending on as a nervous system.

Key words: approach, young volley-ballers, tip of the nervous system, sporting training, is differentiated.

Постановка проблеми та результати останніх досліджень. Прискорений прогрес сучасного спорту вимагає підготовки більш якісного резерву, викликає необхідність пошуку додаткових методів і засобів, що сприяють ефективному та стійкому оволодінню руховими вміннями й навиками [20; 23].